

LBRIS

We know
books

Ellen Feldman

PARISUL
NU TE LASĂ
SĂ UIȚI

*Aceasta este o operă de ficțiune. Personajele, organizațiile
și evenimentele descrise sunt fie rodul imaginației autoarei,
fie sunt folosite în scop artistic.*

*Unu***New York, 1954**

Deși scrisoarea nu ieșea cu nimic în evidență, Charlotte o văzu de cum intră în încăpere. Biroul îi era acoperit de hârtii și de plicuri. Rafturile erau pline de manuscrise și cărți aflate chiar și pe cele două scaune. Categorie, plicul venit cu poșta aeriană nu avea niciun element distinctiv. Aproape toate cărțile pe care le publica erau traduceri ale operelor unor scriitori europeni, astfel încât prima des corespondență în plicurile acelea albastre, subțiri. Singurul motiv pentru care îi atrăsese atenția era faptul că își deschisese deja corespondența primită în cursul dimineții, iar corespondența din a doua parte a zilei nu venise încă. Poate că o scrisoare pentru ea ajunsese din greșeală la alt editor și acesta i-o înapoiase, lăsându-i-o pe birou când ea era la etaj, la departamentul artistic. Sau poate cei de la sortarea corespondenței o rătăciseră de dimineață.

Gibbon & Field era o editură prestigioasă, dar umbrită de o reputație îndoielnică. Reputația i se datora lui Horace Field, directorul editurii. Era prea blând sau poate un maestru al manipularii. Charlotte își dăduse seama de asta cu prilejul primului Crăciun petrecut la editură. Într-o seară, plecând în același timp, ea și

Horace au urcat în lift, unde se afla deja un tânăr de la departamentul de producție, cu brațele încărcate de două-trei albume mari de artă și alte câteva cărți de dimensiuni normale. Când a dat cu ochii de Horace, tânărul s-a făcut roșu la față.

– Seth, văd că mesajul nostru publicitar ți-a mers la inimă, a spus Horace. De Crăciun, avem o carte pentru fiecare.

Tânărul s-a înroșit și mai abitur și, cum s-au deschis ușile, s-a năpustit afară din lift. Lucru neobișnuit. De obicei, personalul îi acorda întâietate lui Horace, atât la lifuri cât și în orice altă situație.

– Îi vei reține cărțile din salariu? îl întrebase ea când traversau recepția.

– Nici vorbă.

– L-ar învăța minte.

– Charlie, singurul lucru pe care vreau să-l învețe este să muncească pe brânci într-o măreție G & F.

– Și crezi că încurajându-l să iasă pe ușă cu brațul plin de cărți furate o să-l ajute să facă asta?

– Cred că data viitoare când va cere o mărire de salariu pe care nu o va primi își va aminti de cărțile furate și se va simți vinovat sau cel puțin compensat. La fel și cu rapoartele de cheltuieli pe care le depun editorii și cei care călătoresc în interes de serviciu. Ei cred că mă fură pe mine, dar o conștiință încărcată naște remușcări. Poate chiar loialitate. Oamenii simt că sunt datori companiei. De aceea îmi fac griji în ceea ce te privește. Rapoartele de cheltuieli pe care le depui tu sunt de tot răsul. Dacă află ceilalți, nu te vor ierta că le-ai stricat ploile.

Filosofia lui Horace era aplicabilă peste tot în editură, de la furăturile masive din cadrul departamentului de producție, condus de un om despre care se zvonea că avea legături cu mafia, până la furtișagurile mărunte și delăsarea generalizată de la mesagerie. Poate tocmai de aceea scrisoarea cu pricina ajunsese la ea cu întârziere,

și acela era singurul motiv pentru care o observase. Nu avea nicio legătură cu vreun al șaselea simț în care, de altfel, nu credea.

Se așeză la birou și ridică plicul. Numele ei și adresa editurii erau scrise de mână, nu la mașină. Scrisul nu îi era cunoscut. În colțul din dreapta sus nu era trecută adresa expeditorului. Răsuci plicul și, la vederea numelui, înțelese de ce nu recunoscuse scrisul. Când își scriseseră ei vreodată? Ba nu, se înșela. El îi scrisese o dată, la un an și ceva de la terminarea războiului. Trecuseră luni întregi până ce scrisoarea își croise drum prin birourile autorităților din Drancy, apoi diverse alte instituții, înainte să ajungă la ea, în New York. Greutatea cu care scrisoarea ajunsese la ea o consolase. El rămăsese în Germania și nu știa unde plecase ea. Nu răspunsese la scrisoarea de atunci. Pe aceasta, adresa expeditorului era Bogotá, Columbia. Așadar, plecase și el până la urmă. Se bucură pentru el. În același timp, se simți ușurată. America de Sud era destul de departe.

Ceea ce o îngrijora nu era unde se afla el, ci faptul că știa unde era ea. Crezuse că fusese foarte atentă. Nici adresa nici numărul ei de telefon nu apăreau în cartea de telefoane. Toți cei care o ajutaseră să înceapă o nouă viață – asistenții sociali și oamenii de bine de la diverse organizații pentru refugiați, colegii ei de aici și de la alte edituri, soția lui Horace Field, Hannah – cu toții găseau atitudinea ei nechibzuită și antisocială.

– Cum te aștepți să îți faci o viață nouă într-o țară străină, se mirase Hannah, dacă nimeni nu știe unde să te găsească? Charlotte nu dăduse explicații; mersese pur și simplu și achitase taxa necesară pentru păstrarea anonimatului. Treptat, Hannah și ceilalți încetaseră să mai protesteze și pusese dorința ei pe seama încercărilor prin care trecuse. Nimeni, nici măcar Hannah, nu știa exact prin ce trecuse, dar asta nu împiedica pe cineva să speculeze.

Charlotte nu era ușor de găsit la birou, dar iată că el reușise. Numele ei nu apărea nici în coloana editorilor, printată pe articolele de papetărie ale companiei. Majoritatea editurilor nu publicau

numele editorilor săi, dar aceasta era încă una dintre ciudățeniile lui Horace. La un an după ce se alăturase echipei de la G & F, o întrebase dacă dorește să-i adauge numele.

– Gândește-te că face parte din PS.

– PS? Charlotte vorbea patru limbi străine, citea în alte două, își luase diploma în literatură engleză la Sorbona, dar jargonul american nu înceta să o surprindă.

– Procedura Standard – compensație pentru salariile de mizerie pe care vi le plătim.

– Cel puțin nu mi-ai propus să compensez diferența furând cărți, îi răspunsese, adăugând că nu dorea să-i fie adăugat numele pe articolele de papetărie ale editurii, mulțumindu-i însă pentru ofertă.

Chiar și așa, deși nu era listată în cartea de telefoane și nici pe articolele de papetărie ale editurii, numele îi apărea uneori în cărțile de care se îngrijise, la secțiunea „Mulțumiri”. *„Îi mulțumesc lui Charlotte Foret pentru grija cu care m-a condus prin hățișurile editoriale americane.”* „*Mulțumiri lui Charlotte Foret pentru că și-a dat seama că o carte despre Epoca de Aur olandeză, scrisă de un olandez, va interesa publicul american.*” Întrebarea era cum de pusese el mâna pe o ediție americană în Europa sau, acum, în America de Sud. Numeroase consulate dețineau biblioteci pentru promovarea lucrărilor religioase în rândurile populației locale, dar cărțile pe care le publica ea rareori propovăduiau cuvântul lui Dumnezeu. Nu mai conta cum, iată că el găsisese una. Sau îi dăduse de urmă prin intermediul unei organizații pentru refugiați. Odată ajunsă în America, Charlotte se distanșase de grupurile de emigranți, imigranți sau refugiați – ce termen doriți să folosiți – însă fusese nevoită să depună documentele de rigoare pentru obținerea actelor necesare stabilirii ei acolo. I se putea da de urmă.

Continuă să privească plicul. Nu fusese înregistrat. Nu exista nicio dovadă că îl primise. Și dacă ar fi fost, nicio lege nu o obliga să răspundă tuturor scrisorilor pe care le primea. Se străduia să

„Deși convingătoare, mă tem că lucrarea dumneavoastră nu se potrivește profilului editurii noastre. Deși cartea dumneavoastră este minunat scrisă, mă tem că personajele nu sunt suficient de clar conturate/ acțiunea este forțată/ și nu există public pentru genul acesta de povestire“. Pentru această scrisoare însă, nu avea un model de răspuns. Să fie nostalgie? Nici el nu voia să-și amintească de vremurile acelea mai mult decât ea. Iubire? Nu se amăgise nici atunci. Bani? Cu un an în urmă, devenise cetățean american și oricine știa că dacă erai american erai bogat, însă din toate acuzațiile pe care i le-ar fi putut aduce, știa că aceasta era cea mai puțin probabilă.

Auzi voci pe hol și inspiră adânc aroma de tutun care venea pe deasupra partiției din sticlă sablată a separeului ei. Pipa îi aparținea lui Carl Covington, un individ ușor fandosit, cu o coamă de păr alb pe care îl purta un pic cam prea lung. Carl își dorea să fie un editor de excepție, lucru greu când editura pentru care lucra aparținea unui copil minune al publicisticii, care cu greu dădea semne că îmbătrânea. Vocile erau a lui Faith Silver, care se lăuda că o cunoscuse – în treacăt – pe Dorothy Parker, în vremurile lor de glorie, și a lui Bill Quarrels, un tânăr fanfaron cu un trup supra-dezvoltat și o minte de adolescent întârziat. După spusele unei secretare care făcea naveta cu el, din același oraș din Westchester, în fiecare dimineață când cobora din tren în gara Grand Central, Bill își scotea verigheta și o strecura în buzunar, punând-o iar pe deget seara, la întoarcere. Cei trei se îndreptau către ședința editorială din fiecare miercuri.

Faith își iți capul cu tunsoarea ei bob, demodată, à la Dorothy Parker, prin deschizătura ușii biroului ei.

– Pregătește-te de luptă, îi spuse.

Charlotte își ridică privirea de la plicul albastru. Ca animat de o voință proprie, acesta alunecă în coșul de gunoi.

– Vin imediat!

Vocile se îndepărta.

Charlotte începu să adune niște documente, apoi, răzgândindu-se, deschise sertarul de jos al biroului, scoase de acolo geanta și din geantă scoase pudriera și rujul. Întotdeauna se pregătea astfel pentru ședințe.

Ridicând pudriera, își examinează chipul în oglinjoara acesteia. Prospețimea care îi alimentase vanitatea în tinerețe dispăruse, dar, odată cu ea, dispăruse și paloarea bolnăvicioasă a acelor vremuri. Își netezi șuvița albă care îi brăzda părul negru. Se gândea uneori să o vopsească, dar nu reușea să își facă timp. Nu o păstra în semn de aducere aminte. Dar îi plăcea contrastul pe care îl crea. Își trecu apoi degetele peste ridurile fine din colțurile ochilor, ca și cum, masându-le astfel, le-ar fi făcut să dispară, deși știa că era imposibil. Poate nici nu era de dorit. Cu câteva săptămâni înainte, o vânzătoare de cosmetice de la Saks, pe Fifth Avenue, încercase să o facă să cumpere o cremă de față.

– Îți va șterge trecutul, îi spusese femeia.

Promisiunea era atât de terifiantă, încât lăsase pe teighea rujul Helena Rubinstein pe care intenționase să îl cumpere, se întorsese și plecase fără un cuvânt. Doar un nerod ar vrea să-și șteargă trecutul. Singurul lucru de făcut era să îl ții la distanță.

Chiar și acum, în somn, o auzea pe Vivi plângând – nu scâncetele alintate sau suspinele unui disconfort temporar, ci urletele provocate de foame și de frigul îngrozitor, de iritație, mușcăături de insecte și bube purulente. Câteodată, plânsul din vis era atât de puternic, încât o smulgea din somn făcând-o să sară din pat înainte să se dezmeticească și să-și dea seama că totul fusese doar în mintea ei. Atunci, încă asudată, făcea câțiva pași până în camera lui Vivi și se oprea lângă pat ascultându-i respirația liniștită în noaptea new-yorkeză, care nu era tulburată de zgomot de bocanci pe trepte

UBRIS | We know
BOOKS
sau de bubuituri în ușa ei, uneori, de sunet de sirene care anunțau că ajutoarele, nu necazurile, erau pe drum.

La lumina zilei, coșmarurile legate de fiica ei luau o altă formă. Fiecare tuse era semn de tuberculoză, un deranj la stomac anunța un microb latent, fiecare iritație însemna revenirea bolii și nici măcar existența penicilinei ca tratament nu îi atenua groaza. Nu îi venea să creadă că Vivi scăpase fără urmări. Trupul ei fragil, de paisprezece ani, găzduia cu siguranță semințele unui dezastru iminent.

La școală, când mergea la serbări, o compara pe Vivi cu colegile ei. Voia să vadă dacă era într-adevăr cea mai mică dintre toate. Dacă oasele ei fuseseră iremediabil afectate de malnutriție. Dacă teama și regretele mamei ei îi marcaseră psihicul pe viață. Însă alături de colegile ei, în bluza albă apretată și puloverul albastru, Vivi nu afișa urmele greutăților timpurii. Părul negru îi strălucea în lumina reflectoarelor. Picioarele îi erau lungi și suple în ciorapii albaștri. Zâmbetul larg îi era senin și dezvelea dinți surprinzător de albi. Toate cozile lungi la care Charlotte stătuse să obțină de mâncare, toate îmbucăturile la care renunțase pentru Vivi, toate riscurile pe care și le asumase, chiar și compromisurile pe care le făcuse, toate acestea meritaseră. Vivi arăta precum colegile ei, doar că mai bine.

Erau totuși niște diferențe între ele. Vivi era una dintre cele douăsprezece eleve – câte una în fiecare clasă – care primeau bursă. Celelalte fete locuiau în apartamente somptuoase, duplexuri și vile amplasate pe Park și pe 5th Avenue, alături de familie, frați, animale de casă și servitori. Vivi locuia cu mama ei în patru camere modeste, la ultimul etaj al unei case vechi – în America, o casă construită cu șaptezeci de ani în urmă era considerată veche – de cărămidă, pe East 91st Street. De Crăciun, celelalte fete mergeau la bunici, care locuiau în zone demne de transpus în tablouri, sau în nord și în vest, la schi, ori în sud, la mare. Vivi și mama ei cumpărau un brad de pe Ninety-Sixth Street, îl așezau într-un colț al sufrageriei și îl împodobeau cu ornamente cumpărate de la

B. Altman, în primul lor an petrecut în New York, și la care adăugau în fiecare an câte o piesă nouă. Decorațiunile erau noi, dar bradul, insistase Charlotte, era tradițional. În familia ei, sărbătoriseră dintotdeauna Crăciunul. După cum îi plăcea să spună, Hitler fusese cel care o făcuse evreică. Acesta era cel de-al doilea element care o deosebea pe Vivi de colegile ei. Era una dintre puținele evreice din școală, mai puține chiar decât elevele care primeau bursă. Despre aceste lucruri nu se vorbea niciodată, cel puțin nu într-o companie politicoasă, cum se spune.

Ceea ce conta era faptul că, în ciuda lipsurilor și a dezavantajelor, Vivi înflorea. Cu doar câteva zile în urmă, în sufragerie, Charlotte își ridicase privirea din manuscrisul pe care îl citea și o privise pe Vivi care își făcea temele așezată la masă. Avea un birou în camera ei, dar îi plăcea să fie în preajma mamei sale. Expertii, ale căror scrieri Charlotte le citea, spuneau că acest lucru avea să înceteze, nu peste multă vreme, dar ea nu-i credea. Expertii generalizau. Ea și Vivi erau unice. Vivi stătea cu un picior sub ea, cu părul negru căzându-i peste obraji ca o draperie mătăsoasă, cum stătea aplecată pe carte, și cu buzele strânse de concentrare. Privind-o, Charlotte abia se abținuse să nu exclame de bucurie ca în fața unui miracol.

Își puse geanta înapoi în sertar și, părăsindu-și biroul, porni spre sala de ședințe.

Horace Field era deja acolo, în capul mesei. Întotdeauna era primul venit la ședințe. În parte, din cauza nerăbdării care îl caracteriza. Dar numai în parte. Stătea rezemat de spătarul scaunului, dar nici poziția relaxată, nici sacoul Harris larg nu-i ascundeau tensiunea latentă din umerii și din brațele musculoase. Câteodată, Charlotte se întreba dacă nu cumva Horace continua să se vadă pe sine drept studentul suplu și plin de energie, fostul jucător de tenis din facultate, pe care îl văzuse într-o fotografie, într-un număr din *Publishers Weekly*, de dinainte de război. Avea, pe atunci, o muștăcioară, și, cum ședea la birou studiind fotografia, Charlotte se

gândise că sigur și-o lășase ca să pară mai matur. Îl întâlnise odată, la vremea aceea, dar era ea însăși prea tânără ca să își dea seama cât de tânăr era el. Fusesse realmente un copil minune. Acum nu mai avea mustață și începea să chelească. Observase că, atunci când îl privea, Carl Covington nu se putea abține să nu-și treacă mâna prin propria lui coamă de păr alb. Horace pesemne observase și el gestul, căci se răstise la Carl, poruncindu-i să înceteze să se mai mângâie singur, ca un câine. Chipul lui Horace, sub fruntea din ce în ce mai înaltă, își păstrase aspectul tineresc, cu excepția momentelor în care nu se știa privit. Atunci, între ochii de un albastru imperturbabil, mereu în alertă, i se adânceau linii încruntate, ba nu, furioase. Nu permitea nimănui să-l ia prin surprindere.

– Ne bucurăm că te-ai hotărât să ni te alături, Generale, spuse el, pronunțând „Generale“ ca în franceză. În particular, îi spunea Charlie. În prezența altora, Charles sau Generale, ambele rostite cu accent franțuzesc. Pe ea o deranja. Folosirea acestor apelative, chiar formale fiind, sugera o familiaritate inexistentă. Fusesse bun cu ea și ea aprecia asta, dar generozitatea și recunoștința nu indicau o apropiere. Din punctul ei de vedere, necesitau chiar o anume distanță. Cu atât mai mult cu cât era vorba de el. Tânărul din fotografia aceea veche avea reputația, dacă nu de prădător, cel puțin de cuceritor, deși, era destul de convinsă că vremurile acelea apuseseră pentru el.

Ceilalți editori erau deja acolo, fremătând precum caii de curse la linia de pornire, dornici să se detașeze de competiție cu o propunere de succes sau măcar cu o vorbă de duh strecurată meșteșugit în propriile prezentări, sau cu o insultă amuzantă la adresa prezentărilor colegilor. Începură.

Carl Covington avea o biografie a lui Lincoln scrisă de un profesor erudit.

– Nu încă una! exclamă Bill Quarrels.

– Se aplică regula decadei, i-o întoarse Carl. Dacă nu a apărut nicio biografie nouă în ultimul deceniu, e momentul potrivit. Iar cărțile despre Lincoln se vând bine.

Walter Price, directorul de vânzări, încuviință din cap.

– Așa este, cărțile despre Lincoln se vând bine. La fel și cărțile despre doctori și cele despre câini. Prin urmare, ceea ce nu înțeleg este de ce niciunul dintre voi, isteților, nu a găsit o carte despre câinele doctorului lui Lincoln.

Discuțiile au continuat pe tema încasărilor realizate de operele anterioare ale aceluiași autor, drepturile de autor pentru ediția broșată (un fenomen nou, apărut după război) și cât de puțin i se cuvea agentului. Horace nu vorbi mult, dar dădu elocvent din cap, la finalul discuției. Carl spuse că va transmite oferta.

Bill Quarrels avea un roman despre un pușcaș marin care luptase în Pacific.

– Stai așa, lasă-mă să ghicesc, spuse Carl. Numele autorului este James Jones.

– Piața romanelor de război a atins apogeul, avertiză Walter.

El și Carl fuseseră prea bătrâni pentru război, Bill prea tânăr. Niciunul dintre ei nu privea către Horace în timp ce vorbeau.

Veni rândul lui Faith. Avea un roman de debut despre un orășel din New England. Acțiunea nu era cine știe ce, recunoscuse ea, dar romanul era bine scris și oricum nu renunțaseră ei la publicarea romanelor cu priză la publicul larg, care se vindeau ca pâinea caldă, tocmai pentru a putea scoate la lumină mici bijuterii literare, precum aceea? Nu-i răspunse nimeni, deși Charlotte, care citise manuscrisul, era de aceeași părere. Horace dădu din cap, încuviințând. Nu se vorbi despre bani, nu era necesar. Faith era de mult în branșă, știa că avansul pentru genul acela de carte nu depășea câteva sute de dolari.

Charlotte prezentă un roman în care se împleteau politica, diplomația și arta în Italia Renascentistă. Și propunerea ei fu întâmpinată